GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Ramsar
CONVENTION ON WETLANDS
(Ramsar, Iran, 1971)

Działalność Generalrfnej Dyjrekcji Ochrony Środowiska w zakresie wdrażania postanowień Konwencji Ramsarskiej

Marek Kajs
Departament Ochrony Przyrody

Fot. Szymon Bzoma

Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, zwana potocznie Konwencją Ramsarską, została podpisana 2 lutego 1971 roku podczas konferencji w irańskim kurorcie Ramsar.

Polska ratyfikowała Konwencję w 1978 roku.

Dzień podpisania Konwencji Ramsarskiej jest obchodzony na świecie jako Międzynarodowy Dzień Mokradeł.

Celem Konwencji jest ochrona i zrównoważone użytkowanie obszarów wodno-błotnych poprzez podejmowanie działań na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym oraz w wyniku współpracy międzynarodowej, jako wkład do osiągnięcia globalnego zrównoważonego rozwoju.

Lista obszarów wodno-błotnych, mających znaczenie międzynarodowe, zawiera obecnie 1886 obszarów o łącznej powierzchni ponad 185 mln ha.

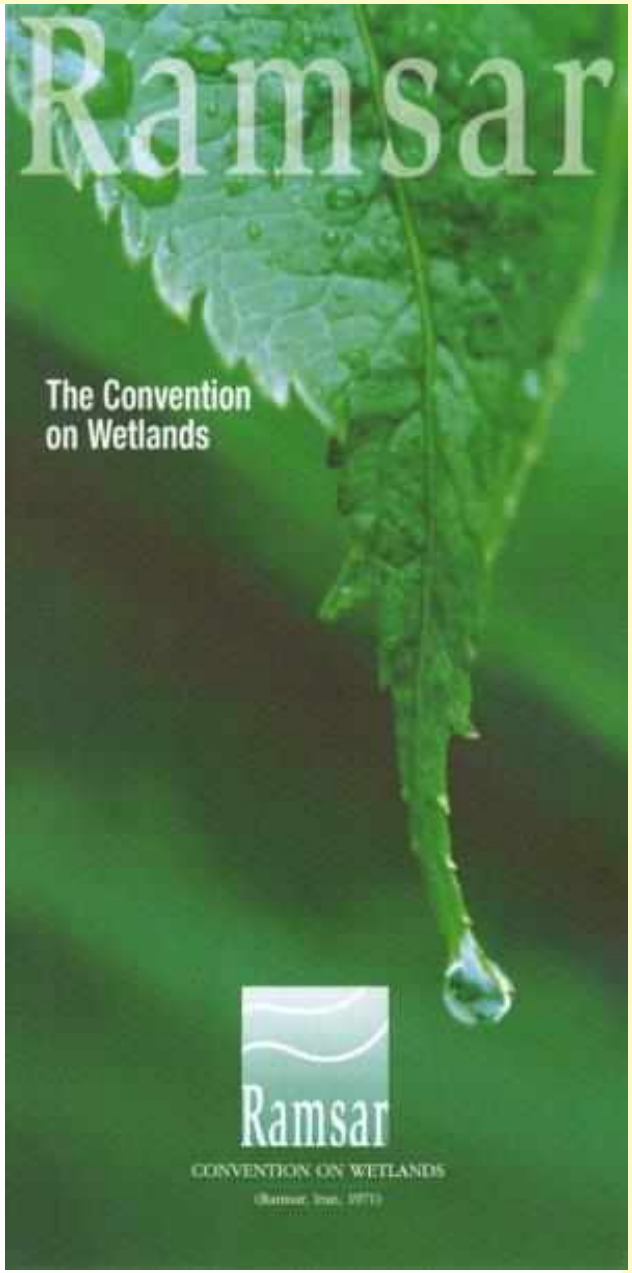

źródło: www.ramsar.org

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Polskie obszary wpisane na Listę Konwencji Ramsarskiej

- Biebrzański PN
- Słowiński PN
- Wigierski PN
- Poleski PN
- Narwiański PN
- Park Narodowy Ujście Warty
- Rezerwat Stawy Milickie
- Rezerwat Jezioro Drużno
- Rezerwat Jezioro Siedmiu Wysp
- Rezerwat Jezioro Świdwie
- Rezerwat Jezioro Karaś
- Rezerwat Jezioro Łuknajno
- Subalpejskie Torfowiska w Karkonoskim PN

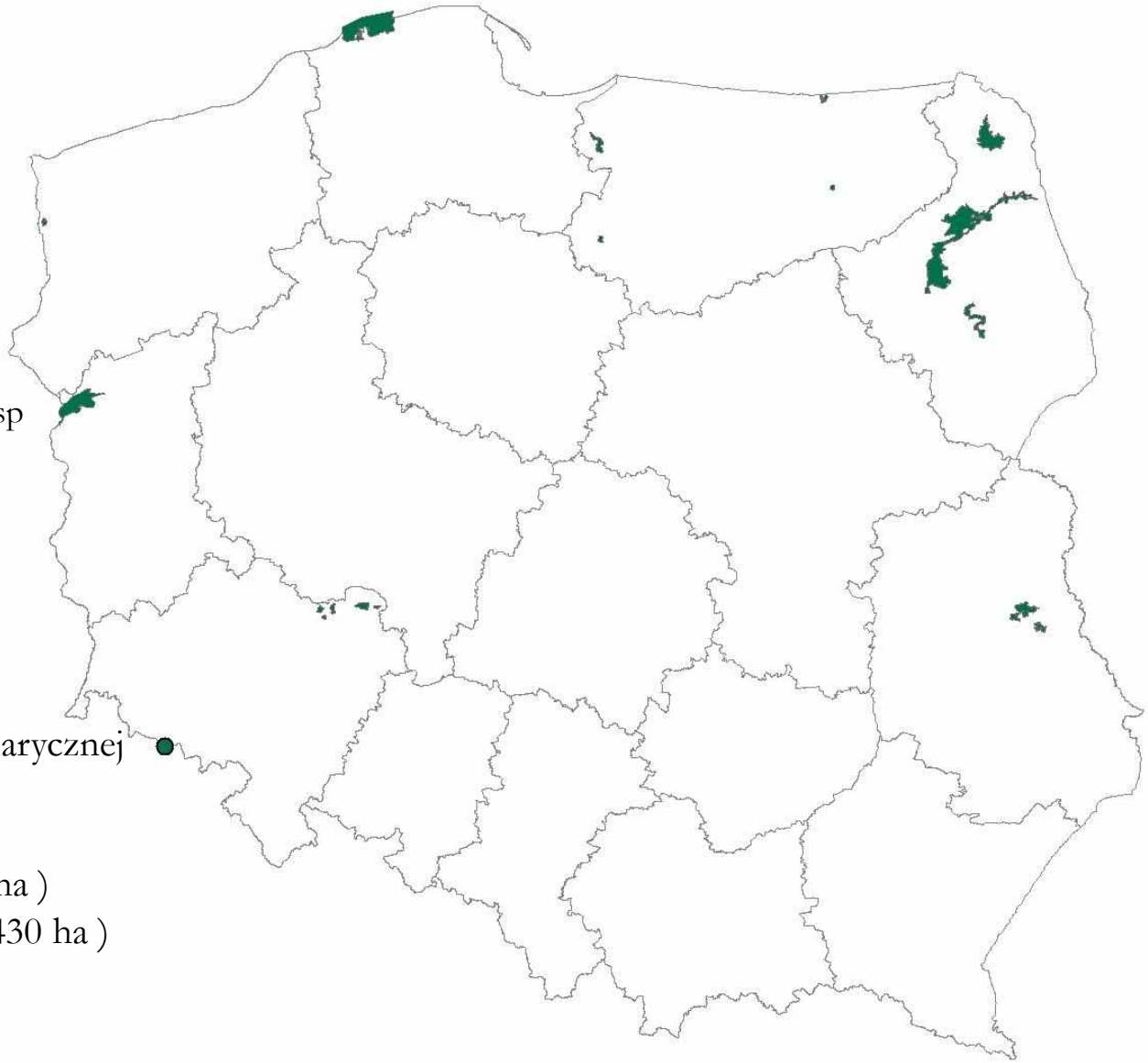

Łącznie **13** obszarów o sumarycznej powierzchni **145 066 ha.**

Niemcy – 34 (868,226 ha)

Węgry – 28 (235,430 ha)

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

W latach 2006-2008 realizowana była umowa pomiędzy MŚ, IOŚ i NFOŚiGW.

Co zostało zrobione?

- weryfikacja i aktualizacja Kart Informacyjnych desygnowanych obszarów wodno-błotnych
- inwentaryzacja i waloryzacja ostoi wodno-błotnych ze wskazaniem potencjalnych ostoi o znaczeniu międzynarodowym
- opracowano i opublikowano dokument p.t. „Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w latach 2006-2013 wraz z planem działania i kalkulacją kosztów"
- opracowano i opublikowano książkę w języku angielskim pt. „Ramsar Sites In Poland"
- opracowano Czerwoną Listę Obszarów Wodno-Błotnych Specjalnej Troski
- opracowano zasady monitoringu zmian obszarów wodno-błotnych pozostających w stanie naturalnym, półnaturalnym lub przekształconym

Poleski Park Narodowy
źródło – www.ramsar.org

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

15 listopada 2008 r. – powstanie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

10 grudnia 2009 r. – przekazanie Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska zadań wynikających z postanowień Konwencji Ramsarskiej

12 stycznia 2010 r. – porozumienie pomiędzy MŚ, GDOŚ oraz NFOŚiGW w sprawie utworzenia Krajowego Sekretariatu Konwencji Ramsarskiej

- **finansowanie na podstawie umów rocznych**
- **porozumienie zawarte na czas nieokreślony**

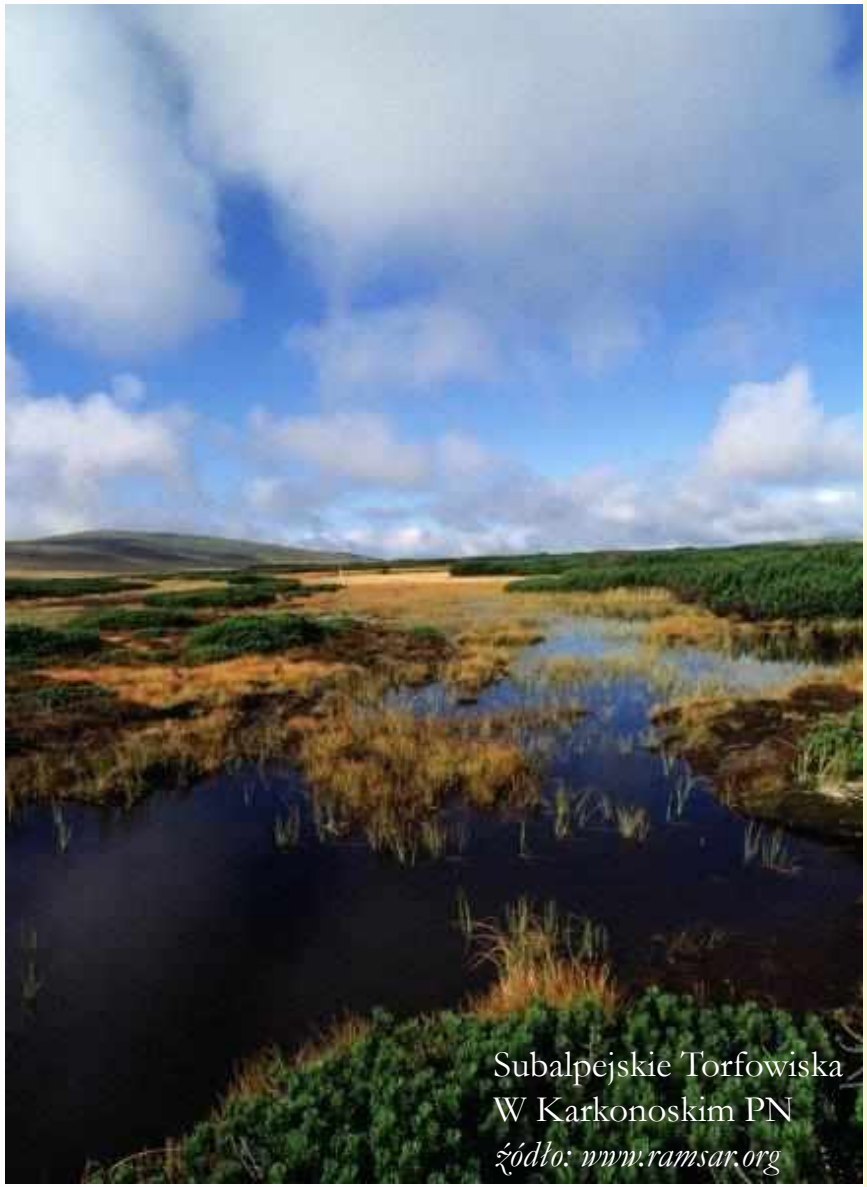

Subalpejskie Torfowiska
W Karkonoskim PN
źródło: www.ramsar.org

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Plany na rok 2010

Do NFOŚiGW złożony został wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia pt. *„Realizacja zadań wynikających z postanowień Konwencji Ramsarskiej”*

Zakres przedsięwzięcia:

- prowadzenie Krajowego Sekretariatu Konwencji Ramsarskiej
- opracowanie dokumentacji dla 7 obszarów proponowanych do zgłoszenia na Listę Ramsar
- zgłoszenie propozycji do Sekretariatu Konwencji
- Opracowanie podstaw działania i programu pracy Krajowego Komitetu ds. Konwencji Ramsarskiej
- wydanie informatora pt. „Obszary Ramsar w Polsce”
- wydanie materiałów edukacyjnych i informacyjnych

Wigierski PN
źródło: www.ramsar.org

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Plany na kolejne lata

- kontynuacja współpracy z NFOŚiGW
- uzupełnianie sieci Obszarów Ramsar
- wdrażanie programu CEPA (Program Komunikacji, Edukacji i Podnoszenia Poziomu Społecznej Świadomości)
- zapewnienie monitoringu przyrodniczego desygnowanych obszarów

Poleski PN
źródło: www.ramsar.org

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Proponowane obszary wodno-błotne o znaczeniu międzynarodowym

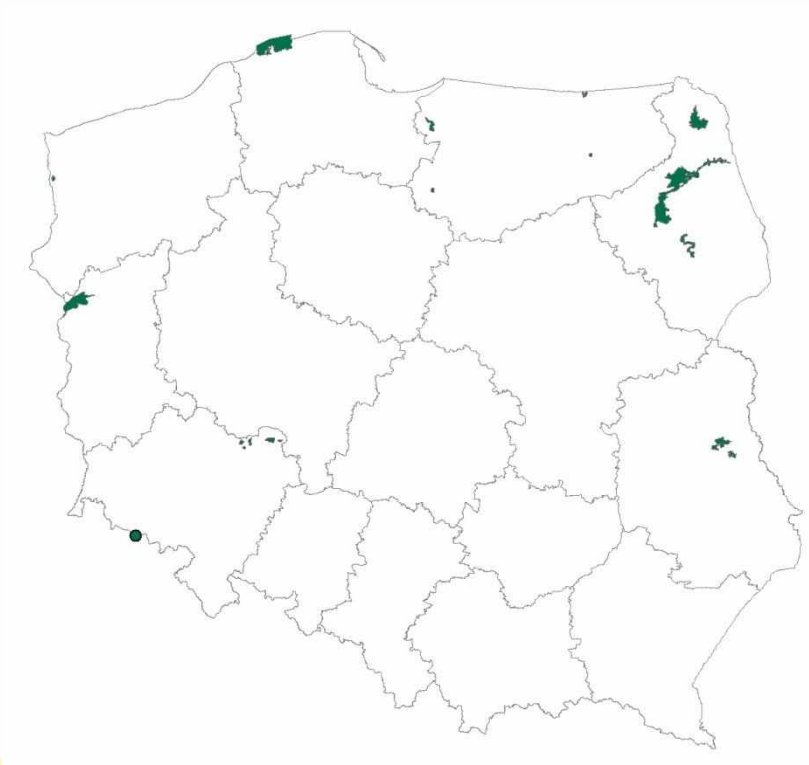

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

Kryteria waloryzacji potencjalnych obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym

- Hydrologiczne znaczenie obszaru
- Rola obszaru z punktu widzenia ochrony zagrożonych i rzadkich gatunków oraz siedlisk
- Znaczenie obszaru dla zachowania różnorodności biotycznej w regionie
- Znaczenie obszaru dla przeżywalności ptaków wodno-błotnych
- Liczebność populacji ptaków wodno-błotnych, znajdujących schronienie w granicach ostoi
- Różnorodność gatunkowa ryb oraz rola obszaru w ochronie faz ich cyklu życiowego

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Narwiański PN

źródło: www.ramsar.org

Kryteria uznania obszaru wodno-błotnego za obszar mający znaczenie międzynarodowe

1. Obejmuje unikalne, reprezentatywne , rzadkie typy mokradeł w danym regionie biogeograficznym
2. Ma szczególne znaczenie dla zachowania rzadkich, narażonych i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub zagrożonych zespołów roślinnych i zwierzęcych
3. Ma znaczenie dla utrzymania populacji roślinnych lub zwierzęcych, ważnych z punktu widzenia zachowania różnorodności biotycznej
4. Jest siedliskiem gatunków roślin i zwierząt w krytycznej fazie ich cyklu życiowego
5. Stanowi stałe miejsce gromadzenia się przynajmniej 20 000 osobników ptaków wodnych
6. Jest stałym skupiskiem 1% osobników populacji jednego z gatunków lub podgatunków ptaków wodnych

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Kryteria uznania obszaru wodno-błotnego za obszar mający znaczenie międzynarodowe

7. Stanowi środowisko bytowania znacznej ilości rodzimych gatunków, podgatunków lub rodzin ryb i ich stadiów rozwojowych oraz miejscem kształtowania się interakcji międzygatunkowych i międzypopulacyjnych
8. Jest ważną bazą pokarmową ryb, terenem tarliskowym, środowiskiem życia narybku lub drogą migracji, od której zależą zasoby ryb, zarówno w obrębie danego obszaru wodno-błotnego, jak i poza nim
9. Jest środowiskiem stałego bytowania 1% osobników populacji gatunku lub podgatunku zwierzęcia – zwierząt rzadkich, narażonych lub zagrożonych wyginięciem, zależnych od mokradeł w swoim bytowaniu

Wigierski PN
Źródło: www.ramsar.org

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zbiornik Jeziorsko

Powierzchnia ostoi – 11 410 ha

Zbiornik Jeziorsko należy do największych w Polsce zbiorników retencyjnych.

Najważniejsze w Środkowej Polsce miejsce odpoczynku i żerowania ptaków w czasie sezonowych migracji.

Bardzo ważna w regionie ostoja rybitwy czarnej i białowąsej.

Jesienne koncentracje ptaków wodno-błotnych wynoszą ponad 20 tys. osobników (łącznie blaszkodziobe, łyska, ptaki siewkowate i mewa mała)

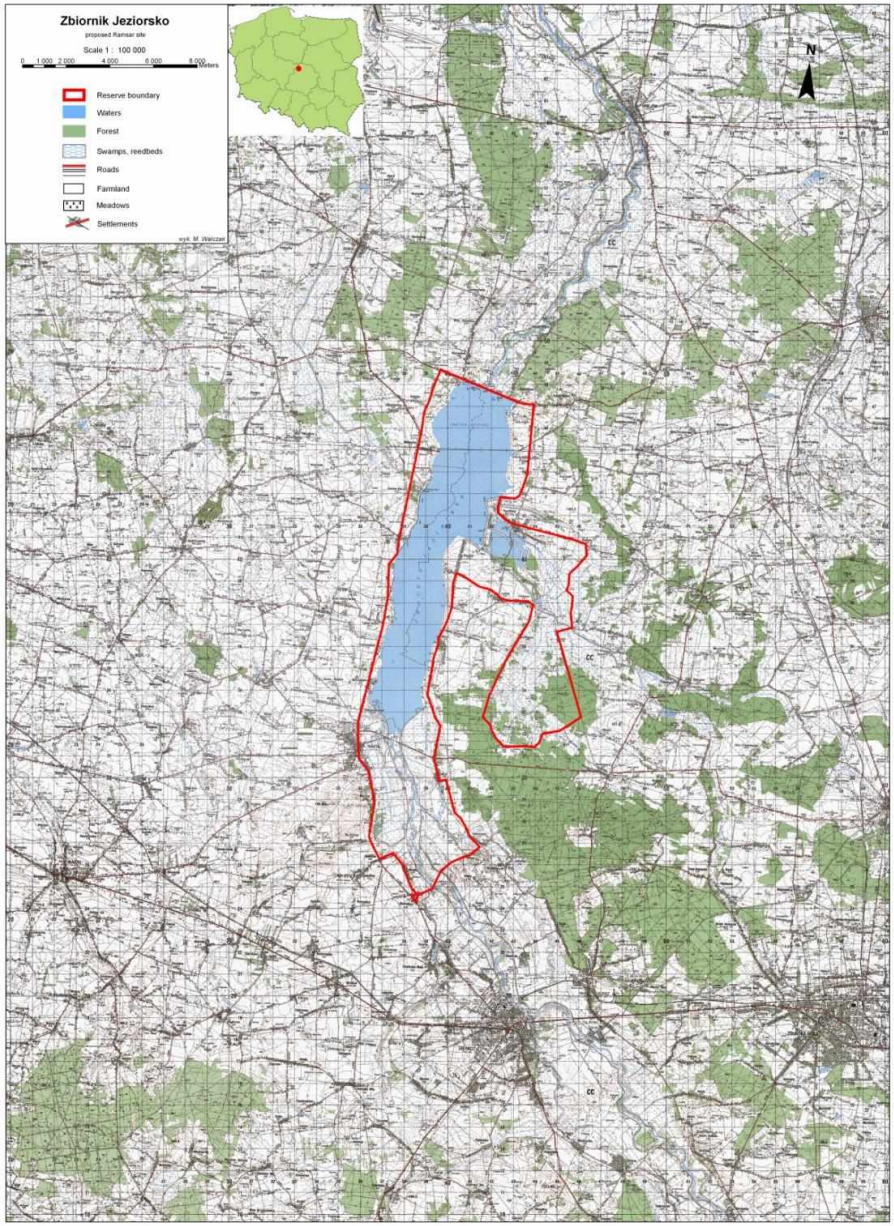

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zbiornik Jeziorsko

Gatunki ptaków wodno-błotnych kwalifikujące ostoję do Listy Ramsar poprzez przekroczenie progu 1% wędrówkowej lub lęgowej populacji gatunku wg publikacji Waterbird Population Estimates – Wetlands International: Delany S., Scott D. (2006)

Gatunek	Liczebność	1% próg
Gęś zbożowa	do 12 000 os.	6800 os.
Gęgawa	do 1300 os.	250 os.
Krzyżówka	do 13 000 os.	10 000 os.
Mewa mała	do 2650 os.	1230 os.
Płaskonos	do 450 os.	400 os.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Pradolina Warszawsko-Berlińska

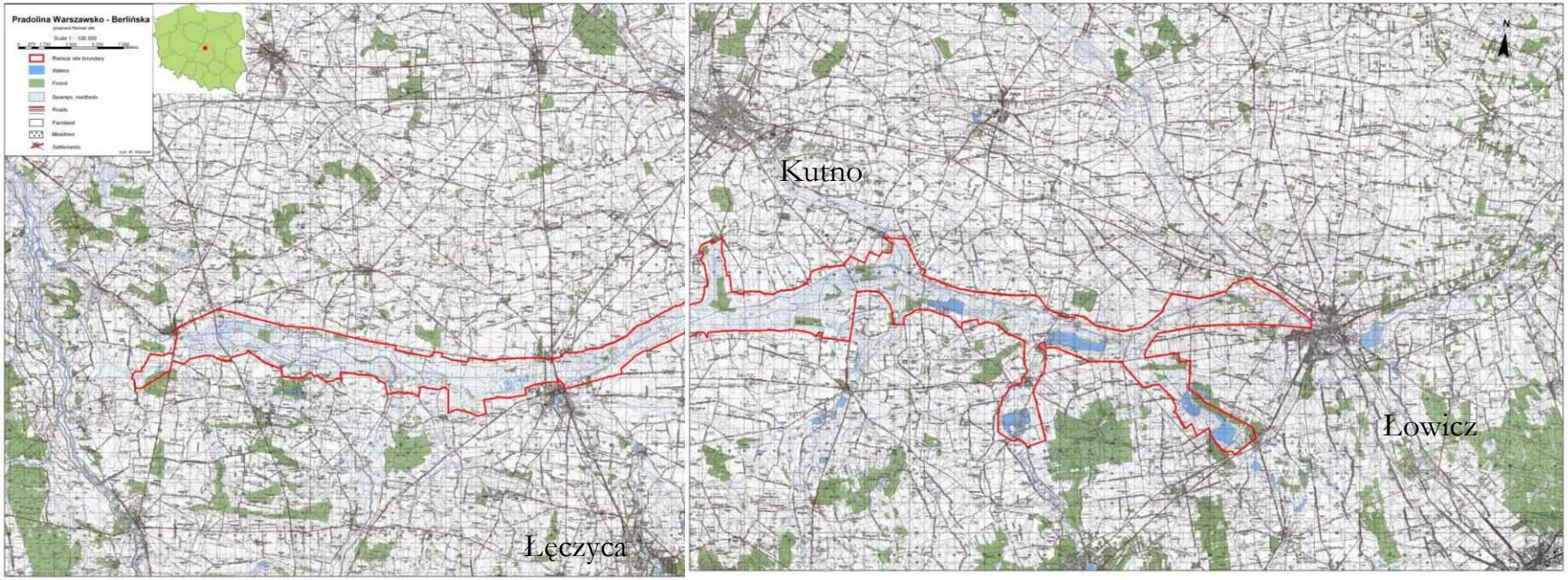

- Powierzchnia obszaru – 23 412 ha
- Największy kompleks torfowisk na obszarze Polski Środkowej
- Naturalny rezerwuar wody na obszarze charakteryzującym się niedoborem wilgoci
- Pełni ważną rolę retencyjną w okresie wiosennych wezbrań na rzekach województwa łódzkiego

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Pradolina Warszawsko-Berlińska

Istniejące formy ochrony przyrody:

- PLB 100001 Pradolina Warszawsko-Berlińska
- PLH 100006 Pradolina Bzury-Neru
- Rezerwat przyrody *Błonie*

Pradolina Warszawsko-Berlińska
zbiory GDOŚ

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Pradolina Warszawsko-Berlińska

Na obszarze Pradoliny występuje co najmniej 61 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, a 39 gatunków ptaków z Polskiej czerwonej księgi zwierząt (Kryterium 2)

Wiosenne koncentracje gęsi zbożowej, gęgawy i płaskonosa przekraczają 20 tys. osobników (Kryterium 5)

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących ptaków: bąka, błotniaka stawowego, błotniaka łąkowego, kropiatki, podróżniczka, rybitwy białowąsej, rybitwy czarnej, cyranki, krwawodzioba, płaskonosa, rybitwy białoskrzydłej, rycyka i kulika wielkiego.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Pradolina Warszawsko-Berlińska
zbiory GDOŚ

Pradolina Warszawsko-Berlińska

Gatunek	Liczebność	1% próg (wg. Wetlands International 2006)
Gęś zbożowa	do 10 000 os.	6800 os.
Gęgawa – populacja przelotna	do 1500 os.	250 os.
Gęgawa – populacja lęgowa	200 par bez młodych	250 os.
Płaskonos	do 500 os.	400 os.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Pradolina Warszawsko-Berlińska

Główne zagrożenia:

- **intensywne odwadnianie torfowisk**
- **intensyfikacja gospodarki łąkarskiej, nawożenie**
- **zmiana użytków zielonych w pola uprawne**
- **zabudowa ostoi**

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Pradolina Warszawsko-Berlińska
zbiory GDOŚ

Zbiornik Goczałkowicki

Powierzchnia obszaru – 3 200 ha

Stanowi źródło zaopatrzenia w wodę aglomeracji katowickiej.

Pełni funkcję przeciwpowodziową.

Zabezpiecza przepływ biologiczny w Wiśle poniżej zbiornika w okresach suszy.

Najcenniejsza przyrodniczo jest zachodnia i południowa część zbiornika z mozaiką rozległych, podmokłych i wilgotnych łąk, zarośli krzewiastych, rozległych szuwarów oraz kanałów wodnych, co tworzy rozmaitość warunków siedliskowych.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zbiornik Goczałkowicki

Jedna z najważniejszych ostoi ptaków lęgowych i migrujących w południowej Polsce.

Niezwykle bogata flora i fauna

Występowanie gatunków zagrożonych globalnie: kormoran mały, bernikla rdzawoszyja, podgorzałka, bielik, derkacz, rycyk (Kryterium 2)

Notuje się koncentracje ptaków o liczebności przekraczającej 40 tys. osobników: krzyżówka, śmieszka, gęsi zbożowe (Kryterium 5)

Jedyne stałe miejsce gniazdowania czapli purpurowej w Polsce.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zbiornik Goczałkowicki
zbiory GDOŚ

Zbiornik Goczałkowicki

Istniejące formy ochrony przyrody:

PLB 240001 Dolina Górnej Wisły
PLH 240039 Zbiornik Goczałkowicki – Ujście Wisły i Bajerki

Zbiornik jest zarządzany przez Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów – strefa ochrony sanitarnej ujęć wody pitnej

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Źródło - zbiory GDOŚ

Zbiornik Goczałkowicki

Główne zagrożenia:

- **presja rekreacyjna, w tym wędkarstwo**
- **nielegalne wypalanie szuwarów**
- **wahania poziomu wody w okresie lęgowym**

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Stawy Przemkowskie

Powierzchnia obszaru – 4 605 ha

Jeden z największych kompleksów stawowych w Polsce i Europie Środkowej.

Ostoja w części podmokłych łąk i szuwarów pełni ważną funkcję przeciwpowodziową, przechwytując wezbrania wiosenne w dolinie Szprotawy, oraz retencyjną.

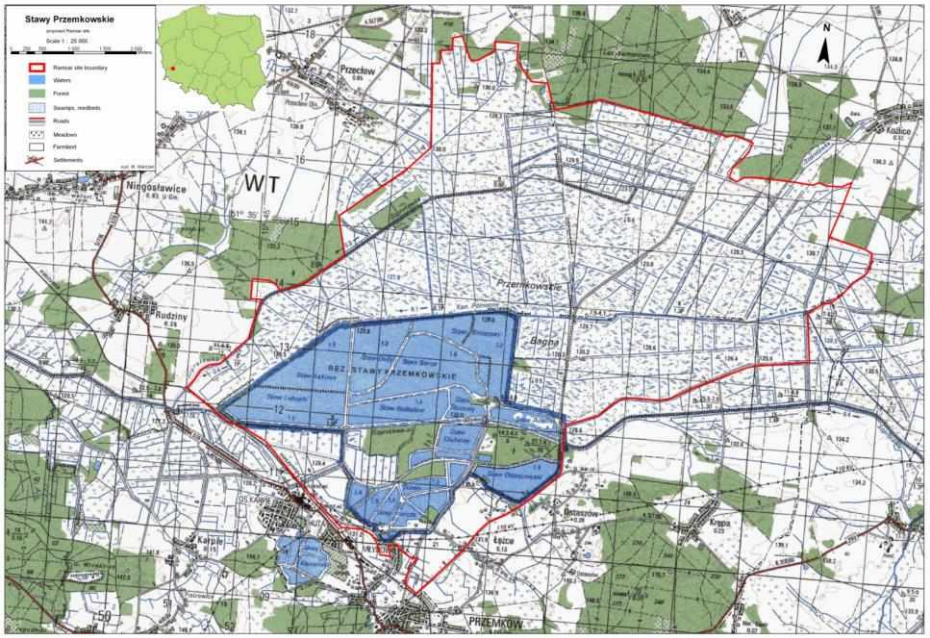

Istniejące formy ochrony:

- rezerwat przyrody *Stawy Przemkowskie*
- Przemkowski Park Krajobrazowy
- Użytek ekologiczny *Przemkowskie Bagno*
- PLB 020003 Stawy Przemkowskie

Stawy Przemkowskie wraz z przyległym obszarem podmokłych łąk, szuwarów i okolicznymi lasami tworzą razem unikatowy, niezwykle zróżnicowany i wzajemnie powiązany kompleks środowisk o charakterze podmokłym, którego wielkość nadaje mu niezwykle wysoką rangę i decyduje o jego wyjątkowych walorach przyrodniczych.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Stawy Przemkowskie

Siedliska ważne dla ptaków związane są głównie ze stawami rybnymi.

Większość stawów jest w znacznym stopniu zarośnięta przez roślinność szuwarową, głównie pałkę wąskolistną, mannę i trzcinę pospolitą.

Stwierdzono tu występowanie 216 gatunków ptaków, w tym 18 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej.

Koncentracje ptaków (głównie kaczkowatych) przekraczają 20 tys. osobników

W okresie wędrówek występuje tu co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego gęsi zbożowej, płaskonosa i głowienki.

Jedno z największych na Dolnym Śląsku skupień par lęgowych derkacza, żurawia, kszyka czy świerszczaka.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Stawy Przemkowskie
zbiory GDOŚ

Stawy Przemkowskie

Przykład modelowego zarządzania obszarem, wspierającego tradycyjne rybactwo i gospodarkę łąkarską.

Główne zagrożenia:

- deficyt wody i pogorszenie jej jakości
- osuszanie terenu poprzez rowy melioracyjne
- wzrastająca presja turystyczna i rekreacyjna
- zaniechanie wypasu i sukcesja w kierunku zarośli wierzbowych i olszowych
- wzrastająca presja ze strony dzika, jenota i norki amerykańskiej
- dążenie do redukcji liczebności gatunków rybożernych

Stawy Przemkowskie
zbiory GDOŚ

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Ujście Wisły

Powierzchnia ostoi – 1 100 ha

Istniejące formy ochrony przyrody:

- rezerwat przyrody *Ptasi Raj*
- rezerwat przyrody *Mewia Łacha*
- PLB 220004 Ujście Wisły

Proponowana ostoja, z uwagi na swe położenie i walory ornitologiczne, spełnia większość kryteriów Konwencji Ramsarskiej

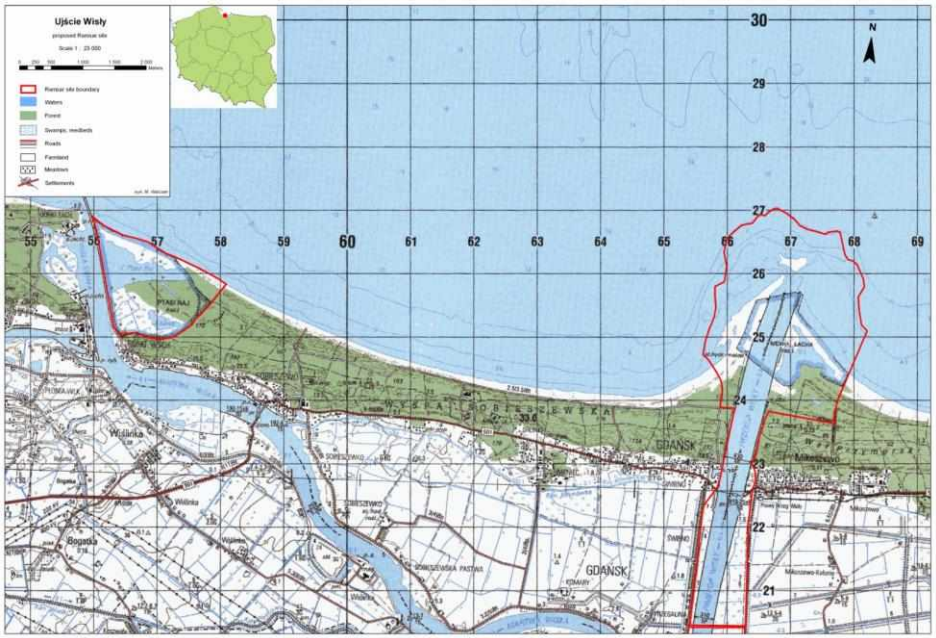

Unikatowy w zlewni Bałtyku obszar wodno-błotny.
Na obszarze zimuje w znacznej liczbie bielik – gatunek zagrożony globalnie.
Ostoja dwóch gatunków silnie zagrożonych ssaków morskich Bałtyku – foki szarej i foki pospolitej.
Liczebność populacji 16 gatunków przekracza próg 1% populacji europejskiej.
Przekroczenie progu liczebności 20 tys. osobników – mewa mała, lodówka i mewa pospolita.
Obszar znajduje się na trasie wędrówek 5 gatunków ryb anadromicznych – łosoś, troć morska, węgorz, certa i parposz.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zalew Wiślany

Powierzchnia obszaru – 34 800 ha

Istniejące formy ochrony przyrody:

- rezerwat przyrody *Ujście Nogatu*
- rezerwat przyrody *Zatoka Elbląska*
- PLB 280010 Zalew Wiślany

Obszar obejmuje polską część płytkiego, silnie zeutrofizowanego zalewu przymorskiego o wodzie słonawej. Jest on rzadkim przykładem naturalnie wytworzonego zalewu na południowym wybrzeżu Bałtyku (Kryterium 1).

Zalew charakteryzuje się bardzo szybkimi zmianami poziomu wody.

Najważniejsze obszary lęgowe ptaków na Zalewie znajdują się w Zatoce Elbląskiej i w rejonie ujścia rzeki Pasłęki.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zalew Wiślany

Na obszarze ostoi bytują 2 gatunki zagrożone globalnie – bielik oraz derkacz (Kryterium 2)

Obszar jest zasiedlany przez dużą liczbę gatunków ptaków i w dużych ilościach w sezonie lęgowym, wędrówkowym i zimą.

Zalew Wiślany jest najważniejszą w Polsce ostoją kormorana, którego największa w kraju kolonia lęgowa znajduje się na Mierzei Wiślanej koło Kątów Rybackich.

W okresie wędrówkowym stwierdzono tu regularne występowanie co najmniej 30 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Dwa z nich występują w liczebności spełniającej kryteria 4 i 6 Konwencji – bielaczek i mewa mała.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zalew Wiślany
Fot. Szymon Bzoma

Zalew Wiślany

Wielkość jesiennych koncentracji 5 gatunków spełnia warunki kryteriów 4 i 6. Gatunkami tymi są łabędź niemy, gęś białoczelna, gęś zbożowa, czernica i gągoł.

Jesienne koncentracje ptaków wodno-błotnych mogą przekraczać 70 000 ptaków (głównie czernica oraz kormoran).

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zalew Wiślany
Fot. Szymon Bzoma

Zalew Wiślany

Główne zagrożenia:

- rozwój infrastruktury rekreacyjnej
- wzmożona eutrofizacja
- plany zbudowania przekopu Mierzei i wprowadzenia na Zalew dużych statków
- zaniechanie wypasu terenów przybrzeżnych
- plany budowy ferm wiatrowych
- masowe pozyskiwanie trzciny

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Zalew Wiślany
Fot. Szymon Bzoma

Dolina Dolnej Wisły

Powierzchnia obszaru – 35 000 ha

Fragment naturalnej doliny głównego koryta Wisły od miejscowości Przegalina na północy do Włocławka na południu.

Istniejące formy ochrony przyrody:
- 7 rezerwatów przyrody
- Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Wisły
- 14 Obszarów Chronionego Krajobrazu
- PLB 040003 Dolina Dolnej Wisły

Wisła odprowadza do Bałtyku wody opadowe z większości terytorium Polski, stąd jej znaczenie przeciwpowodziowe.

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Dolina Dolnej Wisły

Ptaki lęgowe reprezentowane przez 26 gatunków, z których 6 przekracza liczebnością próg 1% populacji krajowej – błotniak zbożowy, derkacz, rybitwa rzeczna, rybitwa białoczelna, rybitwa czarna i zimorodek.

W okresie wędrówkowym regularne występowanie 32 gatunków ptaków z Załącznika I. Zimują 2 gatunki z Załącznika – bielik oraz bielaczek.

Ocenia się, że jesienne koncentracje ptaków wodno-błotnych wynoszą ok. 40 tys. Osobników, natomiast zimowe – 50 tys.

Obszar jest trasą wędrówek 5 gatunków ryb anadromicznych – łosoś, węgorz, certa, troć morska i jesiotr bałtycki (Kryterium 8).

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Dolina Dolnej Wisły
zbiory GDOŚ

Dziękuję za uwagę

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Dolina Dolnej Wisły
zbiory GDOŚ